

Vergaderjaar 2020–2021

34 902

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2018 (Incidentele suppletoire begroting inzake Klimaat enveloppe regeerakkoord)

P

VERSLAG VAN EEN NADER SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 8 december 2020

De leden van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning² hebben kennisgenomen van de brief³ van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 7 juli 2020, in reactie op vragen van de commissies van 26 mei 2020 inzake de verslagen van de vergaderingen van de klimaat-tafels en het Klimaatberaad die al dan niet openbaar zijn gemaakt. Naar aanleiding hiervan is 5 oktober 2020 nog een aantal vragen gesteld aan de Minister.

De Minister heeft bij brieven van 9 november en 8 december 2020 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde nader schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
De Boer

¹ Samenstelling **Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit**: Koffeman (PvdD), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA), N.J.J. van Kesteren (CDA), (voorzitter), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), De Blécourt-Wouterse (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Gerbrandy (OSF), Van Gurp (GL), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), Van der Linden (FVD), (ondervoorzitter), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Vendrik (GL), Van der Voort (D66) en Berkhout (Fractie-Van Pareren).

² Samenstelling **Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning**: Kox (SP), Koffeman (PvdD), Ganzevoort (GL), De Boer (GL), Van Hattem (PVV), Pijlman (D66), Rombouts (CDA), Schalk (SGP), Koole (PvdA), Klip-Martin (VVD), Baay-Timmerman (50PLUS), Bezaan (VVD), Van der Burg (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Dittrich (D66), (voorzitter), Doornhof (CDA), Frentrop (FVD), Gerbrandy (OSF), Van der Linden (FvD), Meijer (VVD), Nicolai (PvdD), (ondervoorzitter), Rietkerk (CDA), Rosenmöller (GL), Verkerk (CU), De Vries (Fractie-Otten), Keunen (VVD) en Van Pareren (Fractie-Van Pareren).

³ Zie verslag schriftelijk overleg: Kamerstukken I, 2019–2020, 34 902, O.

BRIEF VAN DE VOorzITTERS VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT EN VOOR BINNENLANDSE ZAKEN EN DE HOGE COLLEGES VAN STAAT/ALGEMENE ZAKEN EN HUIS VAN DE KONING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Den Haag, 5 oktober 2020

De leden van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning (BiZa/AZ) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief⁴ van 7 juli 2020, in reactie op vragen van de commissies van 26 mei 2020 inzake de verslagen van de vergaderingen van de klimaattafels en het Klimaatberaad die al dan niet openbaar zijn gemaakt. De leden van de fractie van **PVV** hebben naar aanleiding hiervan nog een aantal vragen en opmerkingen.

In uw beantwoording op de eerste vraag lezen de fractieleden van de PVV het volgende: *«Zoals toegelicht in mijn brief van 15 november 2019 was de deelname van partijen aan de klimaattafels in de veronderstelling van vertrouwelijkheid.»*⁵ Kunt u aangeven waarom deze veronderstelde vertrouwelijkheid dan niet als zodanig in de opdrachtbrieven aan de voorzitters van de klimaattafels stond? Kunt u concreet aangeven wat dan wél de grondslag was voor deze vertrouwelijkheid? Indien bij Wob-verzoeken zienswijzen door derden worden ingediend dan zijn deze zienswijzen op zichzelf «Wob-able» en vallen niet per definitie onder uitsluitingscriteria van de Wob. Kunt u aangeven waarom ten aanzien van de zienswijzen bij de openbaarmaking van de verslagen van de klimaattafels een ander beleid wordt toegepast dan bij een regulier Wob-verzoek en bent u, gelet hierop, alsnog bereid om de zienswijzen openbaar te maken?

In uw verdere beantwoording geeft u aan: *«gezien de grote maatschappelijke impact van het klimaatbeleid heeft het kabinet de bereidheid uitgesproken zoveel als mogelijk transparant te zijn over het verloop van de gesprekken die hebben geleid tot het Klimaatakkoord.»*⁶ Kunt u duiden hoe het «verloop van de gesprekken» te volgen is als niet duidelijk is door welke deelnemer een citaat uit de verslagen uitgesproken is en als delen in hun geheel zijn weggelakt? Hoe verhoudt dit groot-schalig en structureel weglakken van deze elementen en passages zich tot het door u zelf gestelde uitgangspunt «zoveel als mogelijk transparant» en het serieus nemen van de «grote maatschappelijke impact»?

Vervolgens stelt u: *«De uitkomst van de onderhandelingen, het Klimaatakkoord, is een pakket aan maatregelen, met een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak.»*⁷ De leden van de fractie van de PVV vragen u of u kunt aangeven hoe dit «zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak» zich verhoudt tot het buitensluiten van de kernenergielobby, de tegenstanders van windenergie én de burger aan de klimaattafels.

⁴ Zie verslag schriftelijk overleg: Kamerstukken I, 2019–2020, 34 902, O.

⁵ Idem, blz. 6.

⁶ Ibidem.

⁷ Idem, blz. 7.

In de opdrachtbrief voor de klimaattafels⁸ was nadrukkelijk aangegeven «Voor deelname aan de sectortafels worden partijen uitgenodigd die concreet kunnen bijdragen aan de transitie binnen de sector, kennis kunnen inbrengen en met mandaat afspraken kunnen maken. Dit kunnen concrete maatregelen voor CO₂-reductie zijn, maar ook actieve bijdragen aan maatschappelijk draagvlak.» Kunt u aangeven waarom in de vorige vraag genoemde partijen dan zijn uitgesloten?

In de algemene uitgangspunten van de opdrachtbrieven is tevens opgenomen: «De afspraken die tussen partijen worden gemaakt volgen de volgende indeling: Uitrol van maatregelen en technologieën die al op korte termijn tot kostenefficiënte broeikasgasreductie leiden. Deze maatregelen zijn cruciaal om direct meters te maken richting de reductiedoelstelling in 2030; Pilots en demonstratie voor opschaling van maatregelen en technologieën waarvan de kosten op dit moment nog relatief hoog zijn, maar die naar verwachting een grote rol zullen spelen richting 2030 en 2050; Onderzoek, ontwikkeling & innovatie gericht op (fundamenteel) onderzoek en kennisontwikkeling voor mogelijke oplossingsrichtingen die van belang zijn om de transitie richting 2050 verder vorm te kunnen geven.»⁹

Kunt u aangeven hoe dit uitgangspunt zich verhoudt tot het uitsluiten van kernenergie¹⁰ in het Klimaatakkoord?

Voorts is in de opdrachtbrief voor de sectortafel Elektriciteit als opgave opgenomen: «Hieronder vallen ook maatregelen die tot doel hebben om een efficiënt gebruik van de transportinfrastructuur te komen (te denken valt aan onder andere de nettarievenstructuur en vraagrespons als alternatief voor netverzwaring).»¹¹ De leden van de PVV-fractie constateren dat in dit kader Enexis nu ter uitvoering van het Klimaatakkoord met verschillende decentrale overheden een hybride lening afsluit ter waarde van 500 miljoen euro.¹² De kosten hiervan worden doorberekend in de energietarieven voor de consumenten en bedrijven. Enexis was één van de deelnemers van de klimaattafels en medeondertekenaar van het Klimaatakkoord. Kunt u duiden hoe het te verantwoorden is dat deze deelnemer aan de klimaattafel afspraken maakt over het Klimaatakkoord om vervolgens dit Klimaatakkoord als verdienmodel te gebruiken ten laste van de energieconsument? Kunt u bovendien aangeven hoe dit democratisch verantwoord kan worden nu volksvertegenwoordigers van decentrale overheden géén zicht hebben op de inbreng die Enexis en de koepelorganisaties van decentrale overheden hebben gehad aan de klimaattafels door het weglakken van de passages?

Kunt u duiden wat er nog over is van deze uitkomst van de onderhandelingen, nu verschillende betrokken partijen op hun schreden terugtreden,

⁸ Zie bijv. Minister van EZK, «Opdrachtbrief aan de voorzitter van de sectortafel Elektriciteit», <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2018/02/23/opdrachtbrief-elektriciteit>

⁹ Idem, blz. 1.

¹⁰ Twitterbericht van EnergyJvd, 15 mei 2020, <https://twitter.com/EnergyJvd/status/1261278869706829825>.

¹¹ Minister van EZK, «Opdrachtbrief aan de voorzitter van de sectortafel Elektriciteit», <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2018/02/23/opdrachtbrief-elektriciteit>, blz. 1–2.

¹² Raadsvoorstel 's Hertogenbosch, Onderwerp: Lening aan Enexis Holding N.V. ten behoeve van financiering van de energietransitie, Reg.nr.: 10025269, <https://s-hertogenbosch.raadsinformatie.nl/document/9010830/1/c76d8951-61a0-4430-a8be-e9720ce5566a>.

zoals de voorzitter van de mobiliteitstafel¹³, en de beloofde woonlasten-neutraliteit dreigt te sneuvelen?¹⁴ Wat betekent dit voor de status van het Klimaatakkoord en hoe kan inzicht worden verkregen in de besprekingen hierover aan de klimaattafels nu zoveel passages weggelakt zijn?

Kunt u aangeven als «een breed maatschappelijk draagvlak» al de uitkomst zou moeten zijn van de klimaattafels er volgens klimaatberaadvoorzitter Ed Nijpels nu alsnog «burgerpanels» nodig zouden moeten zijn?¹⁵ Kunt u aangeven of het niet veel zinvoller is om de burger volledig inzicht te geven in de verslagen, zónder weggelakte passages?

De leden van de PVV-fractie constateren dat er in het Klimaatakkoord en de verslagen van de klimaattafels een kosten-batenanalyse ontbreekt.¹⁶ Kunt u aangeven of deze kosten-batenanalyse is verstopt onder de zwart weggelakte delen van de verslagen van de klimaattafels of het klimaatberaad?

Uw beantwoording van de laatste twee vragen doet u kortweg af met «*Zie antwoord op vraag 1.*» Daarom hebben deze leden de volgende vervolgvragen. Kunt u uitleggen op welke gronden bestuurlijke vertegenwoordigers van openbare bestuursorganen, niet zijnde ambtenaren, zich als bestuurders kunnen verschuilen achter «persoonlijke beleidsopvattingen»? Hoe verhoudt dit zich tot het dualisme en de democratische controle mogelijkheden van de volksvertegenwoordiging? Kunt u, mede gelet op de besluitvormingsprocessen op decentraal niveau over de RES, aangeven in hoeverre de zwartgelakte delen passages bevatten over het onwenselijk verklaren van kernenergie, het inzetten op het aardgasvrij maken van Nederland, de plaatsing van windturbines en zonneparken en de inzet van biomassa, zo vragen de leden van de fractie van de PVV.

De leden van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning (BiZa/AZ) zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 6 november 2020.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
N.J.J. van Kesteren

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning,
Dittrich

¹³ De Telegraaf, «Klimaatakkoord piept en kraakt: wedstrijd bijna niet te winnen», 26 september 2020: «En dan zijn er nog de kikkers die uit Nijpels» kruiwagen springen. Annemieke Nijhof bijvoorbeeld, aanstaand topvrouw van onderzoeksinstituut Deltares. Zij bezegelde als voorzitter van de mobiliteitstafel de plannen voor elektrische auto's en een nieuwe kilometerheffing. In reactie op de groeiende weerzin onder burgers tegen klimaatmaatregelen, stelt ze in het FD schuld bewust: «We hebben [...] nooit een publiek debat gehad over essentiële vragen als «wat betekent dat eigenlijk?» en »wie betaalt de rekening?».» Nu «met oogkleppen op» vasthouden aan wat verkeerd is, kwalificeert ze als «dom».»

¹⁴ De Telegraaf, «Klimaatakkoord piept en kraakt: wedstrijd bijna niet te winnen», 26 september 2020, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/752490213/klimaatakkoord-piept-en-kraakt-wedstrijd-bijna-niet-te-winnen>.

¹⁵ Lucas Bergkamp, «Ed Nijpels wil met «panels» burgers nog eens voor de gek houden», Wynia's Week 26 september 2020, <https://www.wyniasweek.nl/ed-nijpels-wil-met-panels-burgers-nog-eens-voor-de-gek-houden/>.

¹⁶ Ibidem.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 november 2020

Op 5 oktober jl. hebben de leden van de PVV-fractie nadere vragen gesteld over de verslagen van de vergaderingen van de klimaattafels en het Klimaatberaad, die al dan niet openbaar zijn gemaakt.

Vanwege de benodigde interdepartementale afstemming lukt het mij helaas niet om de vragen binnen de daarvoor gestelde termijn te beantwoorden. Uw Kamer zal de beantwoording van de vragen zo spoedig mogelijk ontvangen.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
E.D. Wiebes

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 december 2020

In reactie op mijn brief van 7 juli 2020 (Kamerstuk 34 902, O) over de openbaarmaking van de verslagen van vergaderingen van de klimaat-tafels en het overkoepelende Klimaatberaad naar aanleiding van de motie Van Hattem c.s. (Kamerstuk 34 902, F), hebben de leden van de fractie van de PVV op 5 oktober jl. een aantal vervolgvragen gesteld (kenmerk 16913.13u). In deze brief ga ik op deze vervolgvragen in.

1

In uw beantwoording op de eerste vraag lezen de fractieleden van de PVV het volgende: «Zoals toegelicht in mijn brief van 15 november 2019 was de deelname van partijen aan de klimaattafels in de veronderstelling van vertrouwelijkheid.» Kunt u aangeven waarom deze veronderstelde vertrouwelijkheid dan niet als zodanig in de opdrachtbrieven aan de voorzitters van de klimaattafels stond?

2

Kunt u concreet aangeven wat dan wél de grondslag was voor deze vertrouwelijkheid?

Antwoord 1 en 2

Bij de SER is het goed gebruik om in de adviesvoorbereiding vertrouwelijkheid in acht te nemen. Het is derhalve ook niet opgenomen in de opdrachtschrijvingen. De verslagen van vergaderingen zijn bedoeld om het proces en de afspraken vast te leggen voor zowel de deelnemers als voor de directe omgeving van de deelnemers/onderhandelaars. De werkwijze is dan ook vergelijkbaar met de onderhandelingen over bestuursakkoorden, cao's en dergelijke. Ook deze verslagen zijn niet openbaar. Zonder een dergelijk vertrouwen is het lastig gezamenlijk nieuwe oplossingsrichtingen te verkennen en bestaat het risico dat partijen niet meer willen deelnemen aan vergelijkbare overleggen.

3

Indien bij Wob-verzoeken zienswijzen door derden worden ingediend dan zijn deze zienswijzen op zichzelf «Wob-able» en vallen niet per definitie onder uitsluitingscriteria van de Wob. Kunt u aangeven waarom ten aanzien van de zienswijzen bij de openbaarmaking van de verslagen van de klimaattafels een ander beleid wordt toegepast dan bij een regulier Wob-verzoek en bent u, gelet hierop, alsnog bereid om de zienswijzen openbaar te maken?

Antwoord

Zienswijzen die zijn gegeven in het kader van een Wob-verzoek vallen als zodanig niet onder het Wob-verzoek. Immers, een Wob-verzoek ziet op documenten over een bepaald onderwerp (een bestuurlijke aangelegenheid) en bestrijkt een bepaalde periode. De gegeven zienswijzen naar aanleiding van een Wob-verzoek gaan niet over het onderwerp van het Wob-verzoek, maar over het verzoek zelf. Daarnaast vallen zienswijzen altijd buiten de tijdsspanne waarop het Wob-verzoek betrekking heeft, aangezien de zienswijzen worden gevraagd nadat een Wob-verzoek is ingediend en een Wob-verzoek qua tijd nooit verder strijkt dan de datum van het Wob-verzoek.

Ik maak derhalve geen onderscheid als het gaat om het openbaar maken van zienswijzen die zien op de verslagen van de klimaattafels of die zien

op een regulier Wob-verzoek. De gegeven zienswijzen zijn op zichzelf wel «Wob-able» en gezien uw vraag zal ik de zienswijzen openbaar maken en aan uw Kamer doen toekomen, op eenzelfde wijze als wanneer de verzochte stukken onder de Wob zouden zijn verstrekt.¹⁷

4

In uw verdere beantwoording geeft u aan: «gezien de grote maatschappelijke impact van het klimaatbeleid heeft het kabinet de bereidheid uitgesproken zoveel als mogelijk transparant te zijn over het verloop van de gesprekken die hebben geleid tot het Klimaatakkoord». Kunt u duiden hoe het «verloop van de gesprekken» te volgen is als niet duidelijk is door welke deelnemer een citaat uit de verslagen uitgesproken is en als delen in hun geheel zijn weggelakt? Hoe verhoudt dit grootschalig en structureel weglakken van deze elementen en passages zich tot het door u zelf gestelde uitgangspunt «zoveel als mogelijk transparant» en het serieus nemen van de «grote maatschappelijke impact»?

Antwoord

Zoals toegelicht in mijn brieven van 15 november 2019 en 7 juli 2020 was de deelname van partijen aan de klimaattafels in de veronderstelling van vertrouwelijkheid. Dit is mede de reden dat er bij het openbaar maken van verslagen een zorgvuldig proces is gehanteerd, waarbij de betrokken partijen hun zienswijze hebben kunnen geven. Op basis van de zienswijzen van partijen is door het kabinet een zelfstandige afweging gemaakt over het al dan niet weglaten van bepaalde gegevens, waarbij zo veel mogelijk openbaarheid het uitgangspunt is geweest. Het verstrekken van de gevraagde informatie strookt niet met het doorlopen van dit zorgvuldige proces.

In uw vraag wordt gewezen op het verschil in verslaglegging per tafel. Zo heeft de ene tafel de organisatie genoemd in het verslag terwijl een andere tafel de naam van de vertegenwoordiger van een organisatie noemt. De verslagen verschillen om deze reden en het is daardoor moeilijker om sommige uitspraken te herleiden tot een organisatie. Dit is het gevolg van een verschillende manier van notuleren. Zoals vermeld in mijn brief van 15 november 2019 aan Uw kamer, kan ik niet voldoen aan het verzoek om alsnog de organisaties waar relevant te benoemen, omdat ik dan de SER zou moeten verzoeken de verslagen, zoals deze tijdens het proces zijn gemaakt, te herschrijven.

5

Vervolgens stelt u: «De uitkomst van de onderhandelingen, het Klimaatakkoord, is een pakket aan maatregelen, met een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak.» De leden van de fractie van de PVV vragen u of u kunt aangeven hoe dit «zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak» zich verhoudt tot het buitensluiten van de kernenergielobby, de tegenstanders van windenergie én de burger aan de klimaattafels.

6

In de opdrachtbrief voor de klimaattafels was nadrukkelijk aangegeven «Voor deelname aan de sectortafels worden partijen uitgenodigd die concreet kunnen bijdragen aan de transitie binnen de sector, kennis kunnen inbrengen en met mandaat afspraken kunnen maken. Dit kunnen concrete maatregelen voor CO₂-reductie zijn, maar ook actieve bijdragen aan maatschappelijk draagvlak.» Kunt u aangeven waarom in de vorige vraag genoemde partijen dan zijn uitgesloten?

Antwoord 5 en 6

¹⁷ Zie ook het nader rapport inzake het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State over ministeriële verantwoordelijkheid, paragraaf 2.4 in *Stcrt.* 2020, 52392.

De Klimaatakkoord onderhandelingen zijn gevoerd aan de hand van het poldermodel; waarbij meerdere partijen samen overleggen om zo tot oplossingen voor vraagstukken te komen. Dit om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk partijen en mensen vertegenwoordigd zijn.

Het beeld dat de kernenergielobby, de tegenstanders van windenergie en de burger zijn buitengesloten van de klimaattafels klopt niet. De speerpunten van de elektriciteitstafel waren technologieneutraliteit, oplossingen die tot de laagste kosten leiden en de focus op wat marktpartijen daadwerkelijk zouden kunnen brengen. Op basis hiervan is besloten om geen aparte stoelen te reserveren voor specifieke technologieën, dus niet voor kernenergie, maar ook niet voor bijvoorbeeld groene waterstof of windenergie. Verder is er onder de toenmalige marktcondities geen marktpartij gebleken die een investeringsplan voor kernenergie wilde inbrengen.

Aan burgers is actief gevraagd om een bijdrage te leveren aan het Klimaatakkoord. Via de website www.klimaatakkoord.nl werd de mogelijkheid geboden om door middel van een reactieformulier een suggestie voor de tafels aan te dragen, dan wel om een vraag te stellen. Er zijn honderden inzendingen met plannen, ideeën, suggesties en vragen ontvangen. De binnengekomen suggesties zijn doorgeleid naar de tafels en (anoniem) op de website gepubliceerd, zodat zichtbaar is welke ideeën er binnen zijn gekomen. Daarnaast hield het Klimaatberaad, ter voorbereiding van het Klimaatakkoord, op een aantal plaatsen bijeenkomsten waar burgers mee konden denken.

Ook het Nederlands Platform Burgerparticipatie en Overheidsbeleid (NPBO) organiseerde een serie bijeenkomsten.

Bij de gesprekken aan de sectortafels zijn ook organisaties betrokken als vakbonden, werkgeversorganisaties en vele branche organisaties (bijvoorbeeld voor woningcorporaties).

7

In de algemene uitgangspunten van de opdrachtbrieven is tevens opgenomen: «De afspraken die tussen partijen worden gemaakt volgen de volgende indeling: Uitrol van maatregelen en technologieën die al op korte termijn tot kostenefficiënte broeikasgasreductie leiden. Deze maatregelen zijn cruciaal om direct meters te maken richting de reductiedoelstelling in 2030; Pilots en demonstratie voor opschaling van maatregelen en technologieën waarvan de kosten op dit moment nog relatief hoog zijn, maar die naar verwachting een grote rol zullen spelen richting 2030 en 2050; Onderzoek, ontwikkeling & innovatie gericht op (fundamenteel) onderzoek en kennisontwikkeling voor mogelijke oplossingsrichtingen die van belang zijn om de transitie richting 2050 verder vorm te kunnen geven.»

Kunt u aangeven hoe dit uitgangspunt zich verhoudt tot het uitsluiten van kernenergie⁷ in het Klimaatakkoord?

Antwoord

Kernenergie wordt als onderdeel van de energiemix niet uitgesloten, hetgeen ook zo is opgenomen in het Klimaatakkoord. Dit past ook bij het uitgangspunt «sturen op CO₂». Om de doelen van het Klimaatakkoord voor 2030 te halen is nieuwbouw van kernenergie, gezien de tijd die het kost om een dergelijke installatie te realiseren, momenteel niet in beeld. Voor de periode van 2030 tot 2050 kan kernenergie mogelijk een rol vervullen. Het proces van de energietransitie is zodanig ingericht, dat alternatieve vormen van CO₂-vrije opwek, zoals kernenergie, hierin een plaats kunnen vinden. Kernenergie kan dan opgenomen worden in een energiemix van CO₂-vrije elektriciteitsproductie, tezamen met zonnepanelen en windmolens. Wind- en zonne-energie blijven noodzakelijk om te komen tot een duurzame energievoorziening, zowel in 2030 als 2050. Verschillende studies laten voor 2050 zien dat kernenergie een kosteneff-

fectieve mogelijkheid kan zijn en dat een positieve business case op lange termijn tot de mogelijkheden kan behoren.

8

Voorts is in de opdrachtbrief voor de sectortafel Elektriciteit als opgave opgenomen: «Hieronder vallen ook maatregelen die tot doel hebben om een efficiënt gebruik van de transportinfrastructuur te komen (te denken aan onder andere de nettarievenstructuur en vraagrespons als alternatief voor netverzwaring).» De leden van de PVV-fractie constateren dat in dit kader Enexis nu ter uitvoering van het Klimaatakkoord met verschillende decentrale overheden een hybride lening afsluit ter waarde van 500 miljoen euro. De kosten hiervan worden doorberekend in de energietarieven voor de consumenten en bedrijven. Enexis was één van de deelnemers van de klimaattafels en medeondertekenaar van het Klimaatakkoord. Kunt u duiden hoe het te verantwoorden is dat deze deelnemer aan de klimaattafel afspraken maakt over het Klimaatakkoord om vervolgens dit Klimaatakkoord als verdienmodel te gebruiken ten laste van de energieconsument?

Antwoord

Om invulling te geven aan de afspraken in het Klimaatakkoord investeren netbeheerders zoals Enexis in uitbreiding van met name het elektriciteitsnet. Deze investeringen worden door de netbeheerders voorgefinancierd met een combinatie van vreemd en eigen vermogen. Aandeelhouders stellen in het licht van de investeringsopgave extra eigen vermogen ter beschikking. Netbeheerders kunnen via de tariefopbrengsten over vele jaren de investeringen terugverdienen. De Autoriteit Consument en Markt ziet er als onafhankelijk toezichthouder op toe dat netbeheerders doelmatig en efficiënt opereren. Er is hier dus geen sprake van een oneigenlijk verdienmodel.

9

Kunt u bovendien aangeven hoe dit democratisch verantwoord kan worden nu volksvertegenwoordigers van decentrale overheden géén zicht hebben op de inbreng die Enexis en de koepelorganisaties van decentrale overheden hebben gehad aan de klimaattafels door het weglakken van de passages?

Antwoord

De democratisch verantwoording over het Klimaatakkoord vindt door dit kabinet plaats in de Eerste en Tweede Kamer. Als aandeelhouder en lid van koepelorganisatie staat het decentrale overheden vrij om met de betreffende partij te spreken over de inbreng van deze aan de klimaattafels.

10

Kunt u duiden wat er nog over is van deze uitkomst van de onderhandelingen, nu verschillende betrokken partijen op hun schreden terugtreden, zoals de voorzitter van de mobiliteitstafel, en de beloofde woonlastenneutraliteit dreigt te sneuvelen? Wat betekent dit voor de status van het Klimaatakkoord en hoe kan inzicht worden verkregen in de besprekingen hierover aan de klimaattafels nu zoveel passages weggelakt zijn?

Antwoord

We zijn een jaar bezig met de uitvoering van het Klimaatakkoord. Veel partijen werken hard aan het halen van onze afspraken en deze liggen, ondanks het coronavirus, grotendeels op schema. Er zijn al mooie resultaten zichtbaar, maar we komen ook knelpunten tegen. Dat is logisch, want de praktijk is weerbarstig. De monitorings- en borgingscyclus, zoals geformuleerd in de Klimaatwet, helpt ons om de hordes te nemen en de

doelen te halen. Met deze cyclus houdt het kabinet overzicht en creëert het voorspelbaarheid voor stakeholders, maar kan het ook bijsturen als dat nodig is. De uitvoering van de afspraken uit het Klimaatakkoord gaat dus gewoon door.

11

Kunt u aangeven als «een breed maatschappelijk draagvlak» al de uitkomst zou moeten zijn van de klimaattafels er volgens klimaatberaadvoorzitter Ed Nijpels nu alsnog «burgerpanels» nodig zouden moeten zijn?

Antwoord

Het Klimaatakkoord is een pakket aan maatregelen met een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak. Dat betekent niet dat daarmee draagvlak ook voor eeuwig «geregeld» is: draagvlak heeft herhaaldelijke toetsing en (her)bevestiging nodig. Het is bekend en wordt herhaaldelijk bevestigd dat steeds meer burgers behoefte voelen om directer betrokken te zijn bij beleidskeuzes, in brede zin, en dus óók bij het klimaatbeleid. Het klimaat gaat ons allemaal aan. Het is belangrijk dat de overheid oog heeft voor die behoefte en deze serieus neemt, zo stelt ook het Sociaal- en Cultureel Planbureau¹⁸.

Daarnaast is het klimaatprobleem een zeer complex vraagstuk en zijn we als samenleving continu aan het leren over hoe we gezamenlijk tot oplossingen komen. Dat betekent ook dat de overheid open moet staan voor nieuwe vormen van inspraak en betrokkenheid die daarbij passen. Landen om ons heen hebben laten zien dat een burgerforum een krachtig instrument kan zijn om de betrokkenheid van burgers bij beleid te vergroten. Op verzoek van de Tweede Kamer zal het kabinet een expertcommissie instellen om te onderzoeken wat de mogelijkheden hiervoor in Nederland zijn en welke voor- en nadelen bij deze mogelijkheden horen, zodat dit kan worden betrokken bij de verkiezingen en de totstandkoming van een nieuw kabinet. In dit onderzoek zal ook worden ingegaan op de betrokkenheid van burgers op lokaal en regionaal niveau.

12

Kunt u aangeven of het niet veel zinvoller is om de burger volledig inzicht te geven in de verslagen, zónder weggelakte passages?

Antwoord

Zie antwoord vraag 4.

13

De leden van de PVV-fractie constateren dat er in het Klimaatakkoord en de verslagen van de klimaattafels een kosten-batenanalyse ontbreekt. Kunt u aangeven of deze kosten-batenanalyse is verstopt onder de zwart weggelakte delen van de verslagen van de klimaattafels of het klimaatberaad?

Antwoord

In de verslagen zijn delen weggelakt omdat er sprake is van persoonlijke beleidsopvattingen. Het is dan niet opportuun om alsnog aan te geven waar de gelakte passages betrekking op hebben.

14

Uw beantwoording van de laatste twee vragen doet u kortweg af met «Zie antwoord op vraag 1.» Daarom hebben deze leden de volgende vervolgvragen. Kunt u uitleggen op welke gronden bestuurlijke vertegenwoordigers van openbare bestuursorganen, niet zijnde ambtenaren, zich als

¹⁸ SCP (2020), *Klimaatbeleid en de samenleving*

bestuurders kunnen verschuilen achter «persoonlijke beleidsopvattingen»?

Antwoord

Persoonlijke beleidsopvattingen beperken zich niet tot ambtenaren. Voor vertegenwoordigers van mijn ministerie of bestuursorganen in het algemeen, geldt dat zij een standpunt kunnen innemen dat bedoeld is om te brainstormen (intern beraad) om zo tot een uit te dragen standpunt te komen. De opvattingen die worden gedeeld tijdens het brainstormen zijn persoonlijke beleidsopvattingen. Dit is mede ingegeven om te zorgen voor een omgeving waarbinnen vrijelijk kan worden nagedacht en gediscussieerd zonder dat ambtenaren en vertegenwoordigers van een bestuursorgaan hierop kunnen worden aangesproken. De deelnemers aan de klimaattafels hebben hieraan deelgenomen ervan uitgaand dat zij in vertrouwen van gedachten konden wisselen over het onderwerp van de klimaattafels. Zonder een dergelijk vertrouwen is het risico dat partijen niet meer willen deelnemen aan vergelijkbare overleggen. Ten aanzien van de verslagen van de klimaattafels kan ik aangegeven dat alle daar ingebrachte deelbelangen in ogenschouw zijn genomen. Het kabinet draagt de politieke verantwoordelijkheid voor de keuzes in het Klimaatakkoord en is ook aanspreekbaar op de onderliggende argumenten en afwegingen.

15

Hoe verhoudt dit zich tot het dualisme en de democratische controle-mogelijkheden van de volksvertegenwoordiging?

Antwoord

Van belang is hiervoor het ingenomen standpunt, niet hetgeen uit een brainstormsessie komt tussen ambtenaren of vertegenwoordigers van een bestuursorgaan. Het dualisme of de democratische controle-mogelijkheden komen niet in het geding nu kennis kan worden genomen van de verschillende standpunten en afwegingen die zijn gemaakt om tot het Klimaatakkoord te komen. Dat in de verslagen delen zijn gelakt maakt dit niet anders.

16

Kunt u, mede gelet op de besluitvormingsprocessen op decentraal niveau over de RES, aangeven in hoeverre de zwartgelakte delen passages bevatten over het onwenselijk verklaren van kernenergie, het inzetten op het aardgasvrij maken van Nederland, de plaatsing van windturbines en zonneparken en de inzet van biomassa, zo vragen de leden van de fractie van de PVV.

Antwoord

De zwartgelakte delen zien op persoonlijke beleidsopvattingen. Als ik informatie over de inhoud van de delen of passages kenbaar maak, maak ik in feite de inhoud van de gelakte passages openbaar. Dit is niet passend; zie mijn antwoord op vraag 13.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
E.D. Wiebes